

**2008 MALÎ YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE
KANUNU TASARISI İLE 2006 MALÎ YILI MERKEZİ YÖNETİM KESİNHESAP KANUNU
TASARISI'NIN PLAN VE BÜTÇE
KOMİSYONU GÖRÜŞME
TUTANAKLARI**

BAŞKAN: Sait AÇBA (Afyonkarahisar)
BAŞKANVEKİLİ: Mehmet Altan KARAPAŞAOĞLU (Bursa)
SÖZCÜ : Hasan Fehmi KINAY(Kütahya)
KÂTİP : Süreyya Sadi BİLGİÇ (Isparta)

-----O-----

06.11.2007

İ Ç İ N D E K İ L E R

- ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
- Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü
- Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü
- Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
- Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

.....

BAŞKAN – Sayın Öztrak'a çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Hamzaçebi, buyurun.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun Sayın Başkanı ve bürokrasinin değerli temsilcileri; ben bütçeler çerçevesindeki Hükümet politikaları konusundaki değerlendirmeme geçmeden önce, Sayın Başkan izin verirseniz, geçen yasama döneminde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüştüğümüz bir Sayıştay raporuyla ilgili olarak görüşlerimi ifade etmek istiyorum. Bu konuda bir makul süreyi talep ediyorum sizden.

BAŞKAN – Sayın Hamzaçebi, o raporla ilgili ayrı bir süre vereyim. İsterseniz konuşmanızı bitirin, ondan sonra raporla ilgili başka söz almak isteyen olursa, o arkadaşlara da...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – İzin verirseniz, burada söz edeyim, bir daha dönmeyeyim o konuya. Birleştirirseniz iki süreyi sevinirim.

BAŞKAN – Tamam, birleştirelim.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Sayın Başkan, değerli üyeler, Sayın Bakan; Sayıştayın enerji konulu bir raporu var. Sayıştayın enerji konusunda düzenlediği rapor, enerji sektöründeki yap-işlet-devret uygulamalarının yol açtığı hazine zararına ilişkindir. Bu rapor, 18 Mart 2004 tarihinde sekiz klasör ekiyle birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur ve o tarihten itibaren yaklaşık iki yıllık bir süre geçmiş olmasına rağmen ve Sayıştay Yasası'nın ek 10'uncu maddesindeki hükme rağmen, raporun Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmemesi nedeniyle o zaman Plan ve Bütçe Komisyonunun Cumhuriyet Halk Partili üyeleri olarak Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına başvurduk. Başvurumuzun Sayın Başkan tarafından kabulü üzerine de raporu daha sonra Sayın Bakan'ın da katıldığı bir toplantıda tartıştık, değerlendirdik. O dönemde, Türkiye Büyük

Millet Meclisinin gündeminde olan bir yasa tasarısı vardı enerji konusunda, sanıyorum yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili bir yasa tasarısıydı veya belki de başka bir konuda. O yasa tasarısını görüşecek olan Parlamentonun, gündeminde olan bir başka raporu, önemli bir raporu görüşmemesini önemli bir eksiklik olarak görmüştük. Komisyonda tartıştık ve mutlulukla o zaman gözlemediğimiz şeydu: Sayın Bakanın da iştirak ettiği husus, Komisyon üyelerinin de çoğunlukla -itiraz etmedikleri için, belki tümüyle iştirak ettiği de diyebilirim- görüşüydü; Sayıştay bu raporunda yap-işlet-devret uygulamaları nedeniyle kamunun yaklaşık 2,9 milyar dolar zarara uğratıldığını ifade ediyordu. Aynı konuda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Teftiş Kurulunun düzenlediği bir rapor da söz konusuydu. Aynı raporda bu zarar 2,1 milyar dolar olarak ifade edilmişti. Yine aynı konuda, Devlet Denetleme Kurulunun düzenlediği bir rapor da söz konusuydu. Her üç raporun da ortak noktası, yap-işlet-devret uygulamalarıyla kamunun zarara uğratıldığıydı. Zarar aslında sadece kamu zararıyla sınırlı değildi. Toplumun, tüketicinin pahalı elektrik tüketiyor olması nedeniyle toplumun da zarara uğraması, tüketicinin de zarara uğraması söz konusuydu ve bu zararın kaynaklanma nedeni de yap-işlet-devret uygulamaları sırasında inşaat maliyetinin oldukça yüksek gösterilmiş olmasıydı. İnşaat maliyetinin yüksekliği daha sonraki dönemde tüketicilerin ödeyeceği elektrik faturalarında artış olarak ortaya çıkıyordu. Böylesi önemli bir konuyu o zaman tartıştık, ama o günden bugüne bu rapor Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmedi. Ama onun ötesinde Sayın Bakanın, bilebildiğim kadarıyla –eğer eksiğim varsa, Sayın Bakan açıklama yaparsa sevinirim- bu konuda bir işlem yapmadığıdır. Sayın Bakan hazine zararı konusunda, kamu zararı konusunda raporla aynı fikirde olduğunu o gün burada beyan ettiler. Ama bugün “BOTAŞ’ta yolsuzluk konusunda düğmeye bastık.” diyen Bakan, Sayıştay Raporu konusunda henüz düğmeye basmamıştır ve sormak istiyorum: Bu rapor basıldı mı?

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MEHMET HİLMİ GÜLER (Ordu) – Evet, Maliye Bakanlığında Muhakemat Genel Müdürlüğünde konu inceleniyor. Çünkü üç ayrı rakamdan bahsettiniz siz de. Üç rakamın hangisinin doğru olduğunu tespit etmek üzere komisyon kuruldu. O komisyon bu çalışmaları yapıyor ki, onun neticesinde de harekete geçeceğiz. Üç ayrı rakamdan hangisini uygulayacağımız noktada uzmanlar çalışmayı yaptı, Muhakemat Genel Müdürlüğü de çalışma sırasında...

BAŞKAN – Sayın Bakanım, en son alalım bunları, kayıt tuttuğumuz için.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Sayın Bakanım bunu görüştüğümüz tarih, Plan ve Bütçe Komisyonunda görüştüğümüz tarih 2006 yılının, sanıyorum, Nisan ayıdır. 2006 Nisanından bu yana çok uzun bir zaman geçti. Geçen bu kadar zaman içerisinde çoktan işleme geçilmiş olması gerekirdi. Hâlâ Muhakemat Müdürlüğü bunu inceliyorsa, daha geçecek epey zaman var diye endişe ediyorum. O zaman yine gündeme getirdiğimiz bir konu da, Plan ve Bütçe Komisyonuna verdiğimiz başvuru yazısında yer almaktadır bu konu. O da şeydu: Bu şirketler hakkında Sayıştay Raporu’nda sözü edilen, yükseltilmiş maliyetler nedeniyle oluşan, muhtemelen oluşmuş olan, bir vergi zıyanını tespit etmek amacıyla Maliye Bakanlığında gerekli bildirim zamanında yapıp, bu şirketlerin bir vergi incelemesine tabi tutulmasıydı. Bu konuda da ne yapıldığını merak ediyorum.

Değerli arkadaşlar, bu çerçevede gündeme şunu da getirmek istiyorum: Sayın Başbakan Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir araştırma komisyonunun tespit etmiş olduğu 18,4 milyar dolarlık akaryakıt kaçakçılığı konusunda ilgi çeken bir konuşma yapmıştı. Bunu tespit eden, kamuoyuna açıklayan bir konuşma yapmıştı. Yine, bu 18,4 milyar dolarlık akaryakıt kaçakçılığı veya petrol ürünleri kaçakçılığı konusunda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının yapması gereken bir görev olup olmadığını Sayın Bakandan öğrenmek istiyorum ve bu konuda neler yapılmıştır? Hükümet adına bir açıklama yaparlarsa sevinirim.

Değerli arkadaşlar, şimdi, bütçeler üzerindeki değerlendirmeme geçmek istiyorum.

Sayın Bakan, enerji konusunda çok parlak bir tablo sundu, grafiklerle, bilgisayar çıktılarıyla, tablolarla destekliği bu konuşmasında Türkiye’nin enerji sektöründe önemli

mesafe aldığını ve bundan sonra da daha yapacak çok şeyleri olduğunu söylediler. Ancak, Sayın Bakanın söylediğinin aksine, ben genel tabloya baktığımda, enerji sektöründe durumun hiç de iç açıcı olmadığını görüyorum. Sayın Öztrak değindiler, enerji konusundaki talep projeksiyonları farklıdır, ama şunu söylemek mümkün: Türkiye’de enerji talebinin son yirmi yıllık bir sürede, yıllık ortalama olarak söylüyorum, yüzde 8’e yakın düzeyde arttığını söyleyebiliriz. Bundan sonraki dönemde de, TEİAŞ’ın projeksiyonuna göre, yine enerji sektöründeki talebin, enerji talebinin yıllık ortalama yüzde 8 oranında artacağını söyleyebiliriz. Yıllık programda yer alan rakamlara baktığımızda da, özellikle son dönemde yıllık yüzde 8 oranındaki talep artışını veya tüketimdeki artışı görmek mümkündür. Bu çok ciddi bir yatırım ihtiyacı demektir. Talepte bu kadar yüksek düzeyde bir artış, doğal olarak, Türkiye’de enerji sektöründe ciddi bir yatırım ihtiyacını gündeme getirmektedir. Bu yatırımın kimin tarafından gerçekleştirileceği sorusunun cevabını vermek bugün enerji sektörünün önündeki en önemli meseledir. Doğal olarak bu yatırımı özel sektörün yapmasını bekliyoruz, arzu ediyoruz. Uygulanan politikalar bunu gerektirmektedir. Esasen, bu kadar yüksek düzeyde bir yatırımı kamunun üstlenmesi de mevcut politikalar çerçevesinde mümkün görülmemektedir. Buna gerek olmadığını da düşünüyorum. Ancak, bu kadar yüksek düzeyde bir yatırım ihtiyacına rağmen, sektör bu yatırımı yapıyor mu diye baktığımızda, sektörde ciddi bir yatırım hamlesinin olmadığını görüyoruz. 2003 yılında yüzde 34 oranında yedek kapasite fazlası olan Türkiye, bugün geldiğimiz noktada yedek kapasitesini kullanmış durumdadır. 2008 ve 2009 yıllarında, eğer önlenilmezse, eğer gerekli yatırımlar yapılmazsa, Türkiye yedeği olmayan, enerji sıkıntısıyla, enerji kesintisiyle karşılaşabilecek bir ülke konumundadır. Bunun temel nedeni, rekabete dayalı, gerçek maliyetleri yansıtan bir piyasanın olmayışıdır. Türkiye 2000 yılından bu yana, 2001 yılından bu yana enerji piyasasında çok ciddi yasal düzenlemeler yapmıştır. 2001’de Elektrik Piyasası Düzenleme Kanunu, yine aynı yıl Doğal gaz Piyasası Düzenleme Kanunu -ki, bu Kanun’la elektrik piyasası olarak kurulmuş olan kurumun adı Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu olarak değiştirilmiştir- AKP hükümetleri döneminde Petrol Piyasası Kanunu 2003 yılında çıkarılmıştır, Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Kanunu bu hükümet döneminde çıkarılmıştır. Buna ek olarak, yine muhtelif kanunlar çıkarılmıştır. Ama, bu kanunların ortak amacı, hemen hemen hepsinin ortak amacı yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreye uyumlu enerjinin tüketiciye ulaştırılmasıdır. Yeterli ve sürekli demek, arz güvenliğini akla getiriyor. Ancak, bugün bizim piyasamızda arz güvenliği endişesini yaşıyoruz. Enerji kaynakları içerisinde, enerji üretim kaynakları içerisinde doğal gazın ağırlığı giderek artmaktadır, yüzde 50’lere yaklaşan bir ağırlık söz konusudur. 90’lı yılların başında yüzde 17’ler düzeyinde olan bu doğal gazın ağırlığı bugün yüzde 50’lere yaklaşmıştır. Bugün dünyanın en büyük petrol rezervine sahip ülkesi olan Rusya’da bile bu oranların olmadığını düşünüyorum. Bu bizi arz güvenliği konusunda ciddi bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Yine, düşük maliyetli enerji demek, kaliteli enerji demek rekabet olan bir piyasa demektir. Oysa, bugün piyasaya baktığımızda, bunun rekabetçi bir yapıya sahip olmadığını görüyoruz. Yaklaşık yüzde 61’i kamunun santralleridir, yüzde 14’ü otoprodüktör dediğimiz grubun, yap-işlet-devret ve yap-işlet santralleri ki, bunların ürettiği elektrik alım garantisiyle kamu tarafından üstlenilmektedir. Yine, otoprodüktörlerin ürettiği enerjinin belli bir bölümünü de dikkate alırsak, elektrik piyasasının aşağı yüzde 90-95’i, bir şekilde kamunun fiyatına hâkim olduğu bir piyasayı önümüze getirmektedir. Şimdi, bu yapıda rekabetin sağlanması zor. Zaten, elektrik fiyatı konusunda da devletin uzun süredir, hükümetin uzun süredir ürettiği, yürüttüğü bir politika söz konusudur. Bu politikanın açmazı şu: Bir yandan OECD’nin en pahalı elektriği sanayiciye veren ülkesiyiz, öte taraftan da elektrik fiyatına zam yapma zorunluluğuyla karşı karşıyayız. Zam yapmazsak KİT’lerin, kamunun finansman dengesi önemli ölçüde bozulacak, zam yaparsak tüketici ve sanayici enerjiyi pahalıya kullanacak. Böyle bir açmazla karşı karşıyayız. Bu, enerji politikasında bizim bulduğumuz noktada bütün verileri, bütün

politikaları gözden geçirmemiz gerektiğini ortaya koymaktadır. Ben bu konuda hükûmetin üzerine düşeni yapmadığını düşünüyorum.

Rekabetçi piyasa diyoruz, yasalarımız bunu söylüyor, bunu sağlamakla yükümlü olan bir düzenleyici ve denetleyici kurumumuz var, ama rekabetin en küçük bir noktasını bile , en küçük bir hususunu bile piyasamıza uygulayabilmiş, uyarlayabilmiş değiliz. Bunu aşmamız gerekiyor değerli arkadaşlar.

Öte yandan, bu piyasadaki önemli bir sorun, kayıp-kaçak oranının yüksekliğidir. Özelleştirmeyle kayıp-kaçığa çözüm bulmayı Hükûmet düşünmüştü, ancak özelleştirmeler, dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesi ertelendi. Ama, kayıp-kaçak oranı hâlen gündemimizde duruyor. Kayıp-kaçaktaki rakamları vermek istiyorum: OECD genelinde kayıp-kaçak oranı yüzde 6,8'dir, dünya genelinde yüzde 7,3'tür, ülkemizde yüzde 20-21 düzeyindedir. Çok ciddi bir orandır ve bu kayıp-kaçığın maliyeti milyarlarca dolar düzeyindedir.

Yine sektörün önemli bir sorunu, kömür santrallerinin ekonomik ömürleri dolmuştur veya dolmak üzeredir.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MEHMET HİLMİ GÜLER (Ordu) – Rakamlarınız çok eski.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Siz daha güncel rakamları verirseniz...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MEHMET HİLMİ GÜLER (Ordu) – 10-15'in altına düştü, 21 değil.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – ... verirseniz sevinirim Sayın Bakanım, eğer azalttıysanız...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MEHMET HİLMİ GÜLER (Ordu) – Her sene veriyoruz ama...

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Hayır, OECD rakamlarını verdiğim için, OECD rakamları iki yıl...

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MEHMET HİLMİ GÜLER (Ordu) – Türkiye'nin.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Devamla) – Hayır, hayır. Şimdi, OECD rakamları iki yıl geriden gelir. Dolayısıyla, kıyaslanabilir rakam o yılın o OECD yıllığı içerisinde yer almış olan rakamıdır. Ama, siz, bir iyileşme olduğunu söylerseniz bundan mutlu olurum. Eğer 15'lere inmişse, demek ki, OECD yüzde 6,8'dir, hâlâ onun 2 katının üzerindeyiz, o da ciddi bir rakam.

Kömür santrallerinin yenilenme ihtiyacı, rehabilite edilme ihtiyacı vardır. Bu, yine enerji sektörünün karşı karşıya olduğu önemli sorunlardan birisidir.

Değerli arkadaşlar, Sayın Bakanın değindiği bir diğer konuya değinmek istiyorum; bioetanol konusu. Bu çok önemli. Sayın Bakanın bu konuda bizden destek istemesini çok olumlu buluyorum. Ancak, bu destek konusunda önce hükûmete düşen bir görev var. Hükûmet ÖTV düzenlemesinde bioetanol konusunu yeteri kadar desteklememiştir. Bütçenin gelir kaygılarını, gelir bütçesinin ihtiyaçlarını anlayışla karşılıyorum, ama bu konuda daha yapılabilecekler olduğunu düşünüyorum. Bir iki örnek vermek istiyorum yapılabilecekler konusunda:

Örneğin, bioetanolün benzine karıştırılma oranı Türkiye'de yüzde 2'dir bilebildiğim kadarıyla. Avrupa Birliğinin bu konudaki direktifi yüzde 5 düzeyindedir. Bir kere Türkiye yüzde 2'yi yüzde 5'e çıkarabilir. Bu birinci önlem, bioetanolle olan talebi artırmak için devletin yapması gereken, atması gereken birinci adım budur.

İkinci adım, bunun zorunlu olmasıdır. Şimdi, benim bilebildiğim kadarıyla, yüzde 2 oranında bioetanolün benzine karıştırılmasını bugün sadece bir şirket yapmaktadır, yanılıyorsam düzeltin; POAŞ "yurtsever benzin" adı altında bir uygulamaya geçti, ama hiçbir şirket bunu yapmıyor. Mesela sormak istiyorum, Shell bunu yapıyor mu, diğer yabancı petrol şirketleri bioetanolü benzine karıştırıyor mu? Karıştırmıyorsa bu konuda bir önlem almayı düşünüyor musunuz?

Yine bir soruyu da sorarak konuşmamı bitirmek istiyorum.

Doğal gazın satış fiyatı 2002 yılından bu yana yüzde 70'ler düzeyinde artmıştır. Bu süre içerisinde elektrik fiyatında bir artış yok, hatta küçük bir azalış da gerçekleşmiştir. Bu çerçevede ne yapmayı düşünüyorsunuz? Elektrik faturalarındaki TRT payının kaldırılması konusunda 58'inci Hükûmetin 2003 Ocak ayında yayınladığı acil eylem planında bir söz vermişsiniz "Üç ay içinde bunu kaldıracacağız." demiştiniz. Yüzde 1,5'ini o zaman kaldırdınız, yüzde 2'si hâlen duruyor bilebildiğim kadarıyla. Üç ay içinde kaldıracacağız demiştiniz, şimdi altıncı yıla giriyoruz, bu kalan yüzde 2'yi, üç aylık bir acil eylem planı yine yayınladınız, hükûmetin önceliklerini gösteren bir plan yayınladınız, orada göremiyorum. Bunu kaldırmayı düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Sayın Hamzaçebi.

.....

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz.

Sayın Hamzaçebi.

MEHMET AKİF HAMZAÇEBİ (Trabzon) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İki sorum var.

Birincisi, BOTAŞ'ın bankalardan aldığı kredinin miktarı nedir? İki, BOTAŞ'ın ithalde alınan katma değer vergisinin taksitlendirilmesi konusunda Plan ve Bütçe komisyonuna intikal etmiş olan bir bilgi var. Gümrük Müsteşarlığınca taksitlendirilmiş olan bu vergi borcunun tutarı nedir? BOTAŞ, vergi borcunu ödeyemeyecek kadar bir zorluğun içerisine mi düşmüştür?

İkinci sorum şu: Maden Kanunu'nu geçen yasama döneminde burada olan arkadaşlar hatırlayacaktır. Büyük bir dikkatle, titizlikle gayet güzel bir çalışmanın sonucunda hep beraber çıkarmıştık. Cumhuriyet Halk Partisi olarak da o Yasa'ya katkı verdiğimiz gayet iyi hatırlıyorum, ancak, Maden Kanunu'nun uygulamasında birtakım sorunlar var, bu sorunlar Yasa'nın yorumundan kaynaklanıyor. Örneğin, arama ruhsatı almış olan bir müteşebbisin, bu arama ruhsatını müteakip bir işletme aşamasına geçmesi hâlinde, işletme sahasının büyüklüğü... İşletme sahasının belirlenmiş olan büyüklüğünde bir genişlemeye gitmesi hâlinde burada birtakım sorunlar çıkıyor, bana da intikal etmiş birkaç konu var. Ben Yasa'yı yorumladığımda, baktığımda konuyu gayet net gördüm, ama, vatandaşların bu konudaki taleplerinin sürüncemede kaldığını gördüm. Bu konuyu Bakanlık olarak netleştirme ihtiyacı var Sayın Bakanım. Bu konuya ben ilginizi rica ediyorum. Bu konuda bir hazırlık yapıyor musunuz? Teşekkür ederim.